

KOSZTY SĄDOWE W SPRAWACH CYWILNYCH

USTAWA I ORZEKANIE
KOMENTARZ PRAKTYCZNY

Antoni Górski
Lech Walentynowicz

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Oficyna

a Wolters Kluwer business

KOSZTY SĄDOWE
W SPRAWACH CYWILNYCH

USTAWA I ORZEKANIE
KOMENTARZ PRAKTYCZNY

W serii BIBLIOTEKA SĄDOWA ukazały się również:

Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych

Piotr Hofmański, Stanisław Zabłocki

Pisma sądowe w sprawach cywilnych

Bogdan Bładowski

Środki odwoławcze w postępowaniu cywilnym

Bogdan Bładowski

Zażalenie w postępowaniu cywilnym

Bogdan Bładowski

Metodyka pracy sędziego cywilisty

Bogdan Bładowski

Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy

pod redakcją Andrzeja Wróbla

Dowody w sądowym procesie karnym

Andrzej Gaberle

Współpraca sądowa w sprawach cywilnych

i handlowych w Unii Europejskiej

Jacek Gołaczyński

Wyroki sądów pierwszej instancji, sądów apelacyjnych

oraz Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych,

handlowych i gospodarczych

Kazimierz Piasecki

KOSZTY SĄDOWE W SPRAWACH CYWILNYCH

USTAWA I ORZEKANIE
KOMENTARZ PRAKTYCZNY

Antoni Górski
Lech Walentynowicz

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Oficyna
a Wolters Kluwer business

Warszawa 2007

Stan prawny na 1 marca 2007 r.

Poszczególne części komentarza napisali:

Antoni Górski – komentarz do:

- art. 1–78 ustawy kosztach sądowych w sprawach cywilnych;
- art. 98, 100-104, 108¹, 126¹, 126², 130, 130², 130³, 130⁴, 520 k.p.c.

Lech Walentynowicz – komentarz do:

- art. 79-125, 148-151 ustawy kosztach sądowych w sprawach cywilnych;
- art. 105–110 (z wyjątkiem art. 108¹), 394, 398²², 398²³ k.p.c.

Wydawca:

Justyna Kossak

Redakcja:

Ewa Fonkowicz

Skład i łamanie:

Studio Lotus

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2007

ISBN 978-83-7526-146-2

Wydane przez:

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Wydawnictw Książkowych i Czasopism Prawniczych

01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a

tel. (022) 535 80 00

Redakcja Książek

31-156 Kraków, ul. Zacisze 7

tel. (012) 630 46 00

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

Księgarnia internetowa: www.profinfo.pl

1. wydanie

cena: 98 zł

Druk i oprawa:

Drukarnia Wydawnictw Naukowych Sp. z o.o., ul. Żwirki 2, 90-450 Łódź

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
Wykaz skrótów	9
Część I	
Komentarz do ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych	11
Część II	
Orzekanie o kosztach sądowych	177
Część III	
Ustawa oraz przepisy wykonawcze i towarzyszące	211
Tabela. Wysokość opłat według rodzajów spraw	276
Bibliografia	287
Skorowidz rzeczowy	289

WSTĘP

Jest rzeczą zrozumiałą, że w postępowaniu sądowym głównym przedmiotem uwagi sądu i stron pozostaje merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy. Z tego punktu widzenia orzeczenie w przedmiocie kosztów stanowi najczęściej problem drugoplanowy, przez co nie należy jednak rozumieć, że mało znaczący. O jego randze decydują dwa momenty. Pierwszy ma charakter zasadniczy, który wyraża się w tym, że wysokość kosztów sądowych, nawet przy uwzględnieniu możliwości ubiegania się o zwolnienie od nich, ma wpływ na kształtowanie się rzeczywistej dostępności do wymiaru sprawiedliwości, a więc na realizację jednego z podstawowych praw obywatela, jakim jest prawo do sądu. Drugi ma wymiar ściśle praktyczny – koszty stanowią zwykle pokaźną pozycję w stosunku do wartości przedmiotu sporu, niekiedy dorównując mu wręcz swoją wysokością. Orzekanie o nich dotyka więc bezpośrednio ważnego interesu majątkowego stron (uczestników postępowania), stąd też należy uznać, że spotykane w praktyce niedoceniające kwestii rozstrzygnięcia o kosztach godzi w ten interes i jest przejawem swoistej dezynwoltury prawniczej.

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.) wprowadziła w zakresie objętym jej regulacją sporo nowości i zmian. Wystarczy wspomnieć o kilku z nich: ustanowieniu nowej kategorii opłat, jaką jest opłata podstawowa, nadaniu priorytetu opłacie stałej, rozszerzeniu obowiązku samoobliczania opłat, mającego dotychczas zastosowanie tylko przy opłatach stałych, na opłaty stosunkowe, ograniczeniu zwolnienia od kosztów z mocy ustawy oraz możliwości zaskarżania orzeczeń w przedmiocie sądowego zwolnienia od kosztów, konsekwentnym przeprowadzeniu zasady niepodejmowania przez sąd czynności wnioskowanych w piśmie, od którego nie została uiszczona należna opłata, czy wreszcie powierzeniu w szerokim zakresie referendarzowi sądowemu kompetencji w zakresie orzekania o kosztach. Całkowicie nowym rozwiązaniem jest uregulowanie wysokości opłat w ustawie, a nie, jak dotychczas, w rozporządzeniu wykonawczym.

Wejście w życie tej ustawy rodzi problemy z jej prawidłowym stosowaniem, w których rozwiązywaniu ma pomóc, przynajmniej częściowo, niniejszy komentarz. Zawiera on uwagi nie tylko do poszczególnych jej przepisów, ale, w niezbędnym i skrótowym zakresie, także do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego odnoszących się do orzekania w przedmiocie kosztów procesu, których istotnym, a niekiedy jedynym składnikiem są koszty sądowe. W ten sposób realizowane jest podstawowe założenie, zawarte w podtytule opracowania, jakim ma być jego praktyczność. Orzekanie jest najlepszym testem trafności przyjętych rozwiązań ustawowych. Tak naprawdę bowiem prawo sprawdza się dopiero w życiu, w działaniu, w trakcie którego kształtuje się jego ostateczny sens i treść. Uwzględnienie zasad orzekania w przedmiocie

kosztów sprawia, że komentarz jest bodaj pierwszą próbą całościowego ujęcia problematyki kosztów sądowych.

Kierując się przyjętym założeniem, starano się w opracowaniu kłaść akcent na przedstawianie sposobów rozwiązywania omawianych problemów przyjętych w judykaturze, stąd też częste przytaczanie orzecznictwa, zwłaszcza Sądu Najwyższego, w tym wydanego już na tle nowej ustawy; część z wyjaśnianych kwestii ilustrowano przykładami. Do niezbędnego minimum ograniczono natomiast odwoływanie się do wypowiedzi doktryny.

W celu ułatwienia korzystania z przepisów ustawy opracowana została tabela wysokości opłat sądowych w poszczególnych rodzajach spraw. Razem z tabelą zamieszczono podstawowe akty wykonawcze do ustawy oraz inne akty prawne lub ich wyciągi, łączące się bezpośrednio z tematyką kosztów sądowych.

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Akty prawne

- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.)
- Konstytucja – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze sprost.)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (t. jedn. Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.)
- k.r.io. – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59 ze zm.)
- k.s.h. – ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. Nr 94, poz. 1037 ze zm.)
- pr. bank. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (t. jedn. Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.)
- pr.up.napr. – ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535 ze zm.)
- reg.sąd. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 1987 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 218 ze zm.)
- rozp. o w.w. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 1996 r. o wysokości wpisów w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 154, poz. 753 ze zm.)
- ustawa z 1967 r. – *ustawa z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t. jedn. Dz. U. 2002 r. Nr 9, poz. 88 ze zm.)*
- u.k.w.h. – ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t. jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.)
- u.KRS – ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t. jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 ze zm.)
- u.p.n. – ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (t. jedn. Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 ze zm.)
- u.prok. – ustawa z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 169, poz. 1417 ze zm.)
- u.rej.zast. – ustawa z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz. U. Nr 149, poz. 703 ze zm.)

u.s.p.	– ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.)
ustawa z 2005 r. lub ustawa	– ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 167, poz. 1398 ze zm.)

2. Czasopisma i publikatory

Dz. U.	– Dziennik Ustaw
Dz. Urz. MS	– Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości
M.P.	– Monitor Polski
Mon. Pr.	– Monitor Prawniczy
NP	– Nowe Prawo
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNAPiUS	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
Pr. Bank.	– Prawo Bankowe
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
PS	– Przegląd Sądowy
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny

3. Inne skróty

niepubl.	– niepublikowany
por.	– porównaj
RPO	– Rzecznik Praw Obywatelskich
SN	– Sąd Najwyższy
sprost.	– sprostowanie
str.	– strona
t. jedn.	– tekst jednolity
w zw.	– w związku
ze zm.	– ze zmianami
zob.	– zobacz

CZĘŚĆ I

KOMENTARZ DO USTAWY O KOSZTACH SĄDOWYCH W SPRAWACH CYWILNYCH

USTAWA

z dnia 28 lipca 2005 r.

o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

(Dz. U. z dnia 1 września 2005 r. Nr 167, poz. 1398,
zm: Dz. U. z 2006 r. Nr 126, poz. 876, Nr 218, poz. 1592)

TYTUŁ I

Przepisy ogólne

Art. 1

Ustawa określa zasady i tryb pobierania kosztów sądowych w sprawach cywilnych, zasady ich zwrotu, wysokość opłat sądowych w sprawach cywilnych, zasady zwalniania od kosztów sądowych oraz umarzania, rozkładania na raty i odroczenia terminu zapłaty należności sądowych.

1. Przepis posługuje się dwoma pojęciami, mającymi zasadnicze znaczenie dla całej ustawy – kosztów sądowych i spraw cywilnych.

2. Pojęcie kosztów sądowych zdefiniowane zostało w art. 2 ustawy (por. uwagi do tego przepisu), natomiast spraw cywilnych w art. 1 k.p.c. Zgodnie z tym drugim przepisem sprawami cywilnymi są sprawy ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w innych sprawach, do których przepisy tego kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych.

3. Przytoczone określenie kodeksowe pozwala na rozróżnienie dwóch rodzajów spraw cywilnych: w znaczeniu materialnym i w znaczeniu formalnym. O zaliczeniu do pierwszej grupy przesądza materialnoprawny charakter sporu, prowadzonego pomiędzy dwoma równorzędnymi podmiotami. Są to sprawy z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy. Sprawy cywilne w znaczeniu formalnym to takie, które pod względem materialnoprawnym nie mają charakteru cywilnego (nie należą do żadnej z wymienionych gałęzi prawa materialnego), a mimo

to ustawodawca zdecydował się przekazać je do rozpoznania na drogę postępowania cywilnego. Do najważniejszych spraw cywilnych formalnych, uregulowanych w kodeksie, należą sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych (art. 477⁸ k.p.c.) oraz sprawy z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach i samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego (art. 691¹ k.p.c.). Przykładami spraw cywilnych formalnych, przekazanych na drogę sądową z mocy ustaw szczególnych, są sprawy z ustawy z dnia 29 września 1986 r. o aktach stanu cywilnego (t. jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 161, poz. 1688 ze zm.) czy sprawy z protestów wyborczych. Trzeba uznać, że w tym kontekście sprawy rejestrowe mają charakter mieszany, ponieważ zawierają zarówno pierwiastki formalnoprawne, jak i materialnoprawne.

4. Z określeniem „sprawy cywilne” łączy się ściśle pojęcie drogi sądowej (art. 2 k.p.c.). Oznacza ono realną możliwość domagania się udzielenia odpowiedniej ochrony prawnej, polegającej na rozpoznaniu wniesionej sprawy przez właściwy sąd. Temu uprawnieniu odpowiada obowiązek sądu rozpoznania sprawy. Współcześnie uprawnienie to stanowi podstawowy składnik konstruuujący jedno z najważniejszych praw człowieka i obywatela, jakim jest prawo do sądu. Jego doniosłość wynika stąd, że pełni ono funkcję gwaranta pozostałych praw w tym sensie, że umożliwia dochodzenie ich ochrony przed niezawisłym sądem (por. art. 45 Konstytucji oraz art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.).

5. Artykuł 2 k.p.c. należy rozumieć nie tylko jako przepis ustanawiający domniemanie drogi sądowej dla spraw cywilnych, ale także jako normę stanowiącą swoiste wyjście bezpieczeństwa, zapewniające rozpoznanie roszczenia przez sąd cywilny. Oznacza to, że gdyby jakieś roszczenie nie podlegało właściwości innych sądów, powinno zostać rozpoznane przez sąd jako sprawa cywilna. Dobrą ilustracją zastosowania tej zasady jest uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 2005 r., III CZP 75/04 (OSNC 2005, nr 11, poz. 188), w której, kierując się domniemaniem drogi sądowej, Sąd ten uznał, że roszczenie członka stowarzyszenia o ochronę jego członkostwa przed niezgodnym z prawem lub statutem wykreśleniem ze stowarzyszenia podlega rozpoznaniu na drodze sądowej. Konsekwencją respektowania tej zasady jest też wyrażone w orzecznictwie stanowisko, zgodnie z którym, w razie odrzucenia pozwu z powodu niedopuszczalności drogi przed sądem powszechnym, należy w uzasadnieniu postanowienia wskazać inny sąd właściwy dla rozpoznania sprawy (art. 45 ust. 1 i art. 177 Konstytucji). Tylko bowiem w ten sposób można zapewnić realizację konstytucyjnego prawa do sądu (por. postanowienie SN z dnia 21 maja 2002 r., III CK 53/02, OSNC 2003, nr 2, poz. 31). Podsumowaniem i ustawową akceptacją tego stanowiska orzecznictwa jest treść dodanego art. 199¹ k.p.c, zgodnie z którym sąd nie może odrzucić pozwu z tego powodu, że do rozpoznania sprawy właściwy jest organ administracji publicznej lub sąd administracyjny, jeżeli organ administracji publicznej lub sąd administracyjny uznały się w tej sprawie za niewłaściwe.

6. W orzecznictwie Trybunału Praw Człowieka podkreśla się, że państwo nie może w ustawodawstwie wewnętrznym kształtować w sposób dowolny zakresu sądowej ochrony cywilnoprawnej. W szczególności niedopuszczalne jest wyłączenie spod jurysdykcji sądowej całych obszarów czy kategorii roszczeń cywilnoprawnych lub objęcie dużych grup immunitetem od odpowiedzialności cywilnej (wyłączenia pod-

miotowe), gdyż nie da się to pogodzić z zasadą państwa prawnego oraz z art. 6 Konwencji (sprawa Woś przeciwko Polsce, orzeczenie z dnia 8 czerwca 2006 r., skarga nr 22860/02). W sprawie tej Trybunał podkreślił, iż niedopuszczalne jest pozostawienie obywatela w sytuacji swoistej pustki prawnej na skutek tego, że zarówno Naczelny Sąd Administracyjny, jak i Sąd Najwyższy uznały, że brak im kompetencji do rozpoznania sprawy z odwołania od decyzji Komisji Weryfikacyjnej Fundacji Polsko-Niemieckie Pojednanie, odmawiającej obywatelowi polskiemu prawa do odszkodowania za pracę przymusową w gospodarstwie niemieckim w czasie wojny. Oznaczało to bowiem pozbawienie go prawa do sądu.

7. W ostatnim czasie pojęcie sprawy cywilnej jest rozumiane w orzecznictwie szeroko. Wychodzi się z założenia, przyjmowanego także w doktrynie, że dopuszczalność drogi sądowej zależy wyłącznie od treści samych twierdzeń, na których powód opiera roszczenie sformułowane w pozwie (koncepcja tzw. roszczenia procesowego). Uznaje się, że przyjęcie kompetencji sądu nie jest warunkowane wykazaniem istnienia roszczenia lub stosunku prawnego łączącego strony. Dlatego też, jeżeli roszczenie opiera się na twierdzeniach o występowaniu zdarzeń wywołujących konsekwencje cywilnoprawne, droga sądowa jest dopuszczalna, co, rzecz jasna, nie przesądza o zasadności tego roszczenia (por. postanowienie SN z dnia 19 grudnia 2003, III CK 319/03, niepubl. i powołane tam orzecznictwo). Tym samym należy przyjąć, że zdezaktualizowało się stanowisko SN, wyrażone w uchwale siedmiu sędziów z dnia 20 kwietnia 1970 r., III CZP 4/70 (OSNCP 1970, nr 9, poz. 146), zgodnie z którym do przesłanek warunkujących dopuszczalność drogi sądowej należy wykazanie istnienia stosunku materialnoprawnego łączącego powoda z pozwanym. Warto jednak podkreślić, że to współczesne podejście, powodujące rozszerzenie dopuszczalności drogi sądowej ma najczęściej jedynie walor formalny w tym sensie, że pozwala na rozpoznanie przez sąd zgłoszonego roszczenia, które na ogół będzie podlegać oddaleniu jako niezasadne, a nie, jak poprzednio, odrzuceniu.

8. Potwierdzeniem tej tendencji do szerokiego rozumienia pojęcia „sprawy cywilne” jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 lipca 2000 r., SK 12/99 (OTK 2000, nr 5, poz. 143), w którym przyjęto, że sprawami cywilnymi są nie tylko sprawy wynikłe wprost ze stosunków cywilnoprawnych w rozumieniu art. 1 k.c., ponieważ źródłem takich spraw może być także akt administracyjny, wywołujący skutki w zakresie prawa cywilnego (chodziło o dopuszczalność drogi sądowej dla dochodzenia odsetek od roszczenia głównego niemającego charakteru cywilnoprawnego).

9. Przesądzenie dopuszczalności drogi sądowej ma pierwszorzędne znaczenie także z punktu widzenia kosztów. Zgodnie z art. 126² § 2 k.p.c. nie żąda się opłaty od pisma, jeżeli już z jego treści wynika, że podlega ono odrzuceniu. Jeśli mimo to pobrano opłatę, podlega ona zwrotowi z urzędu przez sąd po uprawomocnieniu się postanowienia o odrzuceniu pisma, jeżeli odrzucenie nastąpiło przed wysłaniem pisma stronom, a w braku stron – przed wysłaniem zawiadomienia o terminie posiedzenia (art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. b).

Art. 2

1. Koszty sądowe obejmują opłaty i wydatki.

2. Do uiszczenia kosztów sądowych obowiązana jest strona, która wnosi do sądu pismo podlegające opłacie lub powodujące wydatki, chyba że ustawa stanowi inaczej.

1. Koszty sądowe stanowią część składową szerszego pojęcia, jakim jest kategoria kosztów procesu (por. art. 98 § 1 k.p.c.).

2. Ustawa z 1967 r. w art. 3 wprowadzała podział opłat sądowych na wpis i opłatę kancelaryjną. W komentowanej ustawie zrezygnowano z tego podziału, przyjmując jednolite określenie „opłata”. Zamiar tego ujednoczenia powiódł się tylko częściowo, ponieważ w art. 3 ust. 3, art. 77 i 78 ustawy przewidziano pobieranie opłaty kancelaryjnej. Oznacza to, że obecnie są dwa rodzaje opłat sądowych: opłata i opłata kancelaryjna, co wcale nie jest rozwiązaniem bardziej czytelnym od poprzedniego, a co pozwala na zakwestionowanie celowości tej innowacji.

Mówiąc najogólniej, „opłatę” pobiera się od pisma wnoszonego przez stronę do sądu (opłata „za wniesienie”), zaś opłatę kancelaryjną uiszcza się od wniosku o wydanie stronie z akt różnego rodzaju odpisów, wypisów, kopii, wyciągów i innych dokumentów (opłata „za wydanie”).

3. Opłata ma charakter zryczałtowanego ekwiwalentu za udzielenie przez państwo swoistej usługi publicznej, jaką jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w konkretnej sprawie. Usługa ta, mająca z mocy art. 175 ust. 1 Konstytucji charakter monopolu państwowego, jest ze swej istoty niewymierna, (nie obejmuje kosztów faktycznego utrzymania i funkcjonowania sądów), stąd możliwość szerokiego posługiwania się formą opłat stałych. W przeciwieństwie do tego wydatek stanowi kwota precyzyjnie ustalona i rzeczywiście poniesiona w związku z dokonywaną czynnością procesową.

4. Określenie z art. 2 ust. 2 „uiszczenie kosztów od pisma powodującego wydatki” jest pewnym skrótem myślowym. Chodzi tu o to, że strona ma obowiązek ponieść wydatki, które powstaną na skutek uwzględnienia wniosków zawartych w jej piśmie; samo pismo nie podlega, rzecz jasna, opłacie. Na pokrycie tych wydatków strona obowiązana jest wpłacić zaliczkę w wysokości oznaczonej przez sąd lub przewodniczącego, pod rygorem pominięcia wnioskowanych czynności (art. 130⁴ § 4 k.p.c.). Pominięcie nie wchodzi w grę, jeżeli sąd ma obowiązek działania z urzędu (por. art. 83 ustawy i uwagi do tego przepisu).

5. Odmienne rygor przewidziano w k.p.c. w razie nieuiszczenia opłaty. Pismo nieopłacone obarczone jest tzw. brakiem fiskalnym, wobec czego przewodniczący wzywa stronę, pod rygorem zwrócenia pisma, do opłacenia go w terminie tygodniowym (art. 130 § 1 k.p.c.). Jeżeli pismo wniosła osoba zamieszkała za granicą, która nie ma w kraju przedstawiciela, termin do opłacenia nie może być krótszy niż miesiąc (art. 130 § 1¹ k.p.c.). Po bezskutecznym upływie terminu do opłacenia pisma, przewodniczący wydaje zarządzenie o jego zwrocie. Nie dotyczy to spraw w postępowaniu gospodarczym ani sytuacji, gdy strona jest reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika. W takich przypadkach, gdy pismo podlega opłacie stałej lub stosunkowej, przewodniczący zwraca je, bez wzywania do opłacenia (art. 130² § 1 i 4 k.p.c.) – por.

więcej uwag na ten temat w części II niniejszego opracowania pt. Orzekanie o kosztach sądowych.

6. Jeżeli pismo jest środkiem zaskarżenia, w razie nieopłacenia, podlega odrzuceniu, a nie zwrotowi.

7. Pojęcie strony na potrzeby ustawy definiuje jej art. 7 ust. 1, traktując jako stronę m.in. świadka, biegłego i tłumacza. Przez „pismo” należy rozumieć przede wszystkim pismo procesowe według przepisów k.p.c., a także składany ustnie do protokołu pozew (por. art. 466 k.p.c.), wniosek wszczynający innego rodzaju postępowanie (np. art. 760 § 1 k.p.c.) lub inny wniosek, jeżeli podlega opłacie (art. 7 ust. 2 ustawy).

8. Uwagi o wnoszeniu opłat zamieszczono w komentarzu do art. 10.

Art. 3

1. Opłacie podlega pismo, jeżeli przepis ustawy przewiduje jej pobranie.

2. Opłacie podlegają w szczególności następujące pisma:

- 1) pozew i pozew wzajemny;
 - 2) apelacja i zażalenie;
 - 3) skarga kasacyjna i skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia;
 - 4) sprzeciw od wyroku zaocznego;
 - 5) zarzuty od nakazu zapłaty;
 - 6) interwencja główna i uboczna;
 - 7) wniosek:
 - a) o wszczęcie postępowania nieprocesowego,
 - b) o ogłoszenie upadłości,
 - c) o wpis i wykreślenie w księdze wieczystej,
 - d) o wpis w Krajowym Rejestrze Sądowym i w rejestrze zastawów oraz o zmianę i wykreślenie tych wpisów;
 - 8) skarga:
 - a) o wznowienie postępowania,
 - b) o uchylenie wyroku sądu polubownego,
 - c) na orzeczenie referendarza sądowego,
 - d) na czynności komornika;
 - 9) odwołanie od decyzji oraz zażalenie na postanowienie Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, Prezesa Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty, Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego, Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.
3. Opłacie podlega wniosek o wydanie na podstawie akt: odpisu, wypisu, zaświadczenia, wyciągu, innego dokumentu oraz kopii, a nadto wniosek o wydanie odpisu księgi wieczystej (opłata kancelaryjna).

1. W art. 3 ust. 1 sformułowano zasadę, mającą istotne znaczenie dla wykładni całej ustawy, iż opłacie podlega pismo tylko wtedy, kiedy przepis ustawy przewiduje